

ОТЧИТАНЕ НА НЕМАТЕРИАЛНИТЕ ДЪЛГОТРАЙНИ АКТИВИ /НДА/

„За да се постигне успех, трябва да се използват появяващи се възможности, а не просто да се решават възникнали проблеми.”

Питър Дракър

Те са установими не финансови ресурси, придобити и контролирани от предприятието. Имат съществено значение при употребата им, нямат физическа субстанция, но могат да се съдържат в такава и от използването им се очаква икономическа изгода /СС 38/.

Обекти на такива активи са:

1. Права върху индустриална собственост – концесии за ползване на общинска и държавна собственост при определени условия и срок, разрешения за проучвания на подземни богатства и др.
2. Права върху интелектуална собственост
 - патентни права /право на авторство, предоставено от патентното ведомство, с което се разрешава използването на изобретение, като се забранява за 15 години на трети лица да го използват без съгласието на патентоприетеля/: лиценз-разрешение за ползване на определен обект на интелектуална собственост /патент, търговска марка и др./;

- ноу–хау–научно–технически постижения, практически опит, обикновено със секретен характер, с който се извършва технологически процес или операция;
- фирмена марка – името под което едно предприятие осъществява своята дейност – приема се като синоним на търговската марка и предоставя правото на трети лица да продават стоки или услуги. Контрол се осъществява от притежателя на марката по отношение на продажни цени, качество, доставчици.
- Авторско право – правото на твореца върху създаденото от него произведение.

1. ОТЧИТАНЕ ПРИДОБИВАНЕТО НА НДА

Начините на придобиването на НДА съвпада с тези на ДМА. Създадените в предприятието активи се оценяват по сбора на извършените разходи и се отчитат по сметките от гр.6. Обикновено в предприятието при създаването на НДА дейността се третира като развойна. Отчитането на тези активи се извършва със сметките от гр. 21, а именно:

- 211 Продукти от развойна дейност
- 212 Програмни продукти
- 213 Права върху интелектуалната собственост
- 214 Права върху индустриална собственост
- 219 Други НДА

Примери:

Предприятие “Х” ООД превежда на чуждестранна фирма 5000 долара, откупува правото да публикува серия детски книги съгл. Договор чуждестранната фирма представлява ав-

торите на творбите. При превода банката удържа 50 долара комисионна. Курсът на БНБ за деня е 1,50лв. За долар. Отчетен курс за долара е 1,45 лв.

<i>Д-т</i>	213	Права върху интелектуална собственост	
		5000 долара X 15 лв.	7500

ан. сметка авторско право

<i>К-т</i>	504	Разплащателна сметка във валута	7250
<i>К-т</i>	724	Приходи от валутни операции	250

Отчитане на комисионните

<i>Д-т</i>	629	Други финансови разходи	75
<i>К-т</i>	504	Разплащателна сметка във валута	72,50
<i>К-т</i>	724	Приходи от валутни операции	2,50

Предприятие “Х” ООД откупува от фирма “Лучано” търговско право да открие сладкарница и цех за производство на торти.

Преведена е от разплащателната сметка сумата 700лв. Съгл. данъчна фактура издадена от “Лучано”.

Договорено е “Х” ООД да заплаща всеки месец 1% от реализираните приходи в течение на 2 години, а фирмата “Лучано” извършва рекламата.

За първия месец приходите са 30000лв.

<i>Д-т</i>	214	Права върху индустриална собственост	700
		на сметка търговско право	
<i>Д-т</i>	4531	Начислен ДДС за покупките	140
<i>К-т</i>	401	Доставчици	840
<i>Д-т</i>	401	Доставчици	840
<i>К-т</i>	503	Разплащателна сметка	

Отразяване възнаграждението за първия месец			
<i>Д-т</i>	602	Разходи за външни услуги	300
<i>Д-т</i>	4531	Начислен ДДС за покупките	60
<i>К-т</i>	401	Доставчици	36

Предприятие “Х” ООД участва в търг обявен от местната община за предоставяне правото на ползване на автобусна линия. преведена е от разплащателната сметка за участие /депозит/ 200лв.

Предприятието спечелва търга като сумата на концесионното възнаграждение е 5000лв.. Спечелен е договор за концесия за срок от 5 години. договорът е нотариално заверен и е платена такса 30лв.

За отразяване на депозита

<i>Д-т</i>	459	Други разчети с бюджета и ведомства	200
<i>К-т</i>	503	Разплащателна сметка	200

Отразяване на концесията

<i>Д-т</i>	214	Права върху индустриална собственост аналитична сметка концесия	5000
<i>К-т</i>	459	Други разчети с бюджета и ведомства	5000

Включване в концесията платената такса

<i>Д-т</i>	214	Права върху индустриална собственост аналитична сметка концесия	30
<i>К-т</i>	501	Каса	30

Превеждане сумата на общината

<i>Д-т</i>	459	Други разчети с бюджета и ведомства	4800
<i>К-т</i>	503	Разплащателна сметка	4800

2. ОТЧИТАНЕ АМОРТИЗАЦИЯТА НА НДА

Тези активи са амортизируеми. Полезният им срок се определя на база:

- очаквана изгода и възможност той да се управлява ефективно
- изхабяване
- жизнен цикъл
- стабилност на сферата, в която функционира актива
- разходи за поддръжка на актива и др.

Срокът за амортизация не може да надвиши 20 години. Амортизацията се изчислява по линеен и нелинеен методи. Всяка финансова година се преоценява амортизационния срок, ако съществуват възможности за увеличаването му, той се променя. Амортизацията се отразява като разход.

Д-т 603 Разходи за амортизация

К-т 241 Амортизация на НДА

3. ОТЧИТАНЕ ПРЕОЦЕНКАТА НА НДА

Използват се **два метода**:

1. Препоръчителен – активът се отчита по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и евентуална загуба от обезценка,
2. Алтернативен /допустим/ – при него отчитането е по преоценена стойност, която е негова справедлива цена в деня на преоценката, намалена с натрупаната амортизация и загуби от обезценка. Тези начини са разгледани при ДМА.

4. ОТЧИТАНЕ НАМАЛЕНИЕТО НА НДА

Намалението е поради продажба, апортна вноска, бракуване, трансформиране във финансов актив и др. Отчитането е както при ДМА, като се използват сметките, отчитащи НДА.

КЛЮЧОВИ ДУМИ:

Материален дълготраен актив – ресурс, който има веществена форма и е придобит в резултат на минали събития.

Стойност в употреба – сегашна стойност на паричните потоци от използването му до края на полезния срок, която се определя чрез дисконтиране на бъдещите парични потоци.

Финансов лизинг – лизингов договор, при който наемодателя прехвърля на наемателя в значителна степен всички рискове и изгоди, свързани със собствеността на актива, като правото на собственост може да не бъде прехвърлено.

Амортизация – икономически процес, при който активите се изхабяват и пренасят част от стойността /изчислената амортизация/ в себестойността на продукта или услугата.

Нематериален дълготраен актив – установим нефинансов актив без веществена форма.

Балансова стойност на дълготраен актив – сумата по която актива се отразява в баланса. Тя е разликата между историческата цена и начислената амортизация.

Историческа цена – Цената, по която се отразяват активите при тяхното придобиване. Тя се изразява чрез следните оценители: цена на придобиване, себестойност, справедлива цена.

Възстановима стойност – по-високата от нетната продажна цена и стойността в употреба.

Нетна реализируема стойност – сумата, която може да се получи от реализацията на даден актив, намалена с разходите за продажба.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Душанов Ив., Димитров М., Курс по счетоводство на предприятието, С., Ромина, 2003
2. Дурин С., Дурина Д., Счетоводство на предприятието, С., Форком, 2004
3. Пергелов К., счетоводство и анализ на баланса, С., ИК „Ц. Цетрковски”, 1998
4. Закон за счетоводството
5. Международни счетоводни стандарти – данъчен коментар.
6. Счетоводни стандарти за финансови отчети на малки и средни предприятия, С., Нова звезда, 2005